

Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu
Facultatea de Drept „ Simion Bărnuțiu”

Prescripția extinctivă

**-TEZĂ DE DOCTORAT-
REZUMAT**

Conducător științific:
Prof.univ.dr. **OVIDIU UNGUREANU**

Doctorand:
BUGANU (VIDICAN) MARIA-ANDREEA

**SIBIU
2011**

Rezumat

Prescripția extintivă

Prescripția extintivă, denumită și liberatorie, reprezintă o instituție de o importanță covârșitoare în toate ramurile dreptului, necesară oricărui sistem juridic, reprezentând o modalitate eficientă de asigurare a stabilității și securității în raporturile juridice, menită să asigure înlăturarea incertitudinii din circuitul civil.

Lucrarea de față și-a propus să realizeze o analiză amănunțită a acestei instituții, pe parcursul a 6 capitole, care sunt prezentate astfel:

Capitolul I, intitulat „**Noțiunea prescripției extintive**”, cuprinde trei secțiuni, după cum urmează:

Secțiunea I, „*Noțiuni generale și istorice*” conține referiri privind originea, fundamentul și rolul prescripției extintive, definiția acesteia și terminologie.

Instituția prescripției extintive este astăzi larg răspândită, fiind practic întâlnită în toate legislațiile naționale, penetrând și domeniul relațiilor juridice internaționale, pe baza tratatelor, acordurilor sau convențiilor internaționale. Dar în același timp, instituția prescripției este foarte veche, rădăcinile ei suind până în dreptul roman, care a consacrat-o, alături de uzucapiune, printre mijloacele juridice cele mai eficace în asigurarea stabilității și consolidării raporturilor juridice născute din situații de fapt stabilizate într-un interval de timp, socotit suficient de lung. Din dreptul roman, prescripția, sub cele două forme, achizitivă și extintivă, a trecut în dreptul medieval, ajungând în dreptul modern, fiind reglementată pentru prima dată, în mod unitar, de Codul Napoleon de la 1804. Prescripția extintivă o găsim și în dreptul nostru vechi, dar ea a fost reglementată în Codul civil de la 1865, după modelul francez, la un loc cu

uzucapiunea (prescripția achizitivă). În prezent însă, sediul materiei nu se mai află în Codul civil, ci în Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă, care constituie dreptul comun al prescripției dreptului material la acțiune, după terminologia folosită de acest act normativ.

Instituția prescripției extinctive nu beneficiază de o definiție legală, indiferent că avem în vedere sediul normativ de bază (Decretul nr. 167 din 10 aprilie 1958 privitor la prescripția extinctivă) sau alte acte normative cu caracter special care fac referire și la prescripția extinctivă.

Ca punct de plecare în formularea unei definiții a prescripției extinctive am pornit de la prevederile primului articol al Decretului nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă care dispune că: *„dreptul la acțiune, având un obiect patrimonial, se stinge prin prescripție, dacă nu a fost exercitat în termenul stabilit în lege”*.

Observăm că art. 1 din Decretul nr. 167/1958 determină doar elementele care fixează esența noțiunii de prescripție extinctivă și anume: dreptul la acțiune, pasivitatea titularului dreptului înăuntrul termenului stabilit și efectul extinctiv

De asemenea, Noul Cod Civil (Legea nr. 287/2009), care reglementează instituția prescripției extinctive în Cartea VI - „Despre prescripția extinctivă, decăderea și calculul termenelor” (art. 2500-2543), nu definește *in terminis* prescripția extinctivă, dar reglementează în mod expres în art. 2500, obiectul (și, implicit, efectul) acesteia, ca și Decretul nr. 167/1958 (art.1 alin.1).

Prescripția extinctivă se înfățișează ca fiind acel mod de înlăturare a răspunderii civile constând în stingerea dreptului material la acțiune neexercitat în termenul stabilit de lege ori de părți ,după caz.

Fundamentul prescripției extinctive se sprijină, în esență, pe ideea că ea constituie un mecanism obiectiv, un mijloc tehnic de aderare a dreptului la fapte, adică un mijloc de consolidare a situațiilor de fapt prelungite în timp prin transformarea lor în situații juridice conforme dreptului obiectiv.

Justificarea prescripției extinctive rezultă din funcțiile pe care această

instituție juridică este menită să le îndeplinească. Astfel, din rolul pe care aceasta îl deține în asigurarea stabilității și securității raporturilor juridice rezultă prima funcție pe care o îndeplinește prescripția extinctivă și anume funcția stimulatorie (educativă, preventivă, mobilizatoare); de asemenea, din atitudinea pasivă sau neglijentă a titularului dreptului se desprinde funcția sancționatoare a acestei instituții, iar o ultimă funcție pe care o îndeplinește prescripția extinctivă este funcția de consolidare a raporturilor juridice și de înlăturare a dificultăților privind administrarea probelor.

Secțiunea a II-a, „Natura juridică și delimitarea prescripției extinctive, tranșează problematica controversată a naturii juridice a prescripției extinctive și de asemenea, delimitarea acestei instituții de alte instituții de drept civil, respectiv uzucapiunea și decăderea.

Prima problemă constă în determinarea apartenenței instituției juridice a prescripției extinctive la dreptul substanțial civil ori la cel procesual civil, iar a doua problemă, consecutivă, este aceea de a ști ce calificare juridică trebuie să primească dreptul la acțiune în cadrul ramurii de drept respective (civile sau procesual civile).

Noul Cod Civil în art. 2500 și art. 2506 abordează problematica naturii juridice a prescripției extinctive în sensul faptului că, sub acest aspect, prescripția extinctivă nu stinge dreptul subiectiv civil primar, ci afectează doar dreptul subiectiv secundar, adică dreptul la acțiune, astfel încât se poate spune, că prescripția extinctivă este doar un mod sau o cauză legală de înlăturare a răspunderii civile (*lato sensu*), iar nu un mod de stingere a dreptului subiectiv civil. Așadar, prescripția este și rămâne o instituție de drept material, substanțial, iar nu de drept procesual.

În ceea ce privește delimitarea prescripției extinctive de alte instituții de drept civil, am avut în vedere evidențierea atât a asemănarilor, cât și a deosebirilor existente între instituția prescripției extinctive și uzucapiunea (prescripția achizitivă) pe de o parte, și între prescripție și decădere pe de altă

parte.

În cadrul celei *de-a III-a secțiuni*, „*Corelația dreptului material la acțiune cu dreptul subiectiv civil și acțiunea civilă*”, ne-am propus să subliniem faptul că, prin prescripție se stinge numai dreptul la acțiune în sens material, ceea ce înseamnă că titularul dreptului subiectiv neexercitat în termenul prevăzut de lege nu va mai putea obține sprijinul forței de constrângere a statului pentru a-l sili pe debitorul său să-și execute obligația corelativă, dar nu și dreptul subiectiv însuși, întrucât acesta se bucură de ocrotire juridică.

Capitolul II, denumit „**Reglementarea prescripției extinctive**” cuprinde 3 secțiuni, și anume:

Secțiunea I, „*Prescripția extincțivă în dreptul civil*”, în cadrul acestei secțiuni am avut în vedere cadrul legislativ actual al acestei instituții, corelația Decretului nr.167/1958 cu dispozițiile Codului Civil în materie de prescripție extincțivă și cu alte acte normative și de asemenea, legea aplicabilă prescripției extinctive.

Astfel, în dreptul civil, normele juridice care consacra prescripția extincțivă se află în izvoare diverse (Codul civil, Noul Cod civil, Codul familiei, Codul comercial, Codul vamal, Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat, Legea nr.7/1996 a cadastrului și publicității imobiliare, Legea 31/1990 privind societățile comerciale, Legea 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale, etc.), dreptul comun fiind asigurat de dispozițiile Decretului nr. 167/1958 privitor la prescripția extincțivă, acesta reprezentând „legea generală”, dispozițiile sale aplicându-se ori de câte ori legile speciale nu dispun altfel. Ne aflăm, prin aceasta, în perimetrul aplicării principiului de interpretare „*legea specială derogă de la legea generală*”, în sensul că, dacă pentru introducerea unei anumite acțiuni se prevede un termen special de prescripție, atunci acest termen se va aplica, și nu cel prevăzut în reglementarea cu caracter general.

În ceea ce privește *caracterul -imperativ ori dispozitiv- al normelor care reglementează prescripția extinctivă*, în mod constant s-a admis atât în literatura de specialitate, cât și în jurisprudență, soluția potrivit căreia normele care reglementează prescripția sunt imperative. În argumentarea acestei soluții s-a arătat că prescripția extinctivă este o instituție de ordine publică, iar interesul ocrotit prin normele juridice din această materie, respectiv înlăturarea incertitudinii în raporturile juridice civile și asigurarea stabilității lor, este unul general (obștesc). Natura obștească a interesului ocrotit prin această instituție rezultă din funcțiile prescripției extinctive: funcția educativă (mobilizatoare), funcția sancționatoare și funcția de consolidare a raporturilor juridice și de înlăturare a dificultăților în administrarea probelor.

Ca urmare a acestei concepții, Decretul nr.167/1958 a consacrat și două consecințe juridice importante impuse de caracterul imperativ al normelor care reglementează prescripția extinctivă:

1) inadmisibilitatea derogării, prin convenție, de la normele prescripției extinctive (art.1 alin. final: „Oice clauză care se abate de la reglementarea legală a prescripției este nulă”)

2) obligativitatea aplicării, din oficiu, de către organul de jurisdicție a normelor privind prescripția extinctivă (art.18: „Instanța judecătorească și organul arbitral sunt obligate ca, din oficiu, să cerceteze, dacă dreptul la acțiune sau la executarea silită este prescris”).

Este de observat că această din urmă soluție este opusă aceleia consacrată de art. 1841 C. civ.: „În materie civilă, judecătorii nu pot aplica prescripția, dacă cel interesat nu va fi invocat acest mijloc”.

Această din urmă concepție asupra prescripției extinctive o considerăm ca fiind depășită, necorespunzătoare caracterului privat al raporturilor civile, astfel încât soluția ce se impune a fi adoptată, în concordanță cu principiul disponibilității, aplicabil în dreptul civil, în general, este aceea de a reveni la

sistemul Codului civil, și anume: prescripția trebuie aplicată dacă cel interesat (de regulă, pârâtul) o invocă.

Prin urmare, în sistemul Noului Cod civil, prescripția extinctivă, deși rămâne o instituție de interes general, prin rosturile și funcțiile pe care le deservește, totuși este și rămâne o instituție de drept privat, astfel încât beneficiul prescripției este rezervat, în principiu, doar celui direct interesat,

În consecință, deși se admite, cu valoare de principiu, că „prescripția extinctivă este reglementată prin lege” (art. 2515 alin.1), „părțile care au capacitatea deplină de exercițiu, pot încheia convenții cu privire la prescripție” (art.2514 alin.3 și 4).

De asemenea, dacă în ce privește renunțarea la prescripția care n-a început încă să curgă, aceasta este nulă, în schimb, o astfel de renunțare este valabilă dacă are ca obiect fie beneficiul termenului scurs, în cazul prescripției începute și neîmplinite, fie beneficiul prescripției împlinite (art. 2507).

Cât privește invocarea și aplicarea prescripției extinctive, în acord cu art. 1841 din vechiul cod, „prescripția poate fi opusă numai de cel în folosul căruia curge” (art. 2512 alin.1), astfel încât „organul de jurisdicție nu poate aplica prescripția din oficiu” (art. 2512 alin.1), indiferent dacă pârâtul este un simplu particular ori, după caz, statul sau o unitate administrativ-teritorială.

În acord cu caracterul dispozitiv al normelor privitoare la prescripție, Noul Cod civil în art. 2515 admite posibilitatea încheierii de convenții (pacte) privitoare la prescripție, cu respectarea anumtor condiții sau limite.

Despre *corelația Decretului nr. 167/1958 cu dispozițiile Codului civil în materie de prescripție extinctivă*, putem spune că până la adoptarea Decretului nr. 167/1958, dispozițiile cu privire la prescripție erau grupate în cadrul Codului civil român în Cartea a III-a, Titlul XX - „Despre prescripție”. Acest sistem de reglementare din Codul civil, de inspirație franceză, a avut marele neajuns al grupării normelor privitoare la prescripția extinctivă alături de cele cu privire la prescripția achizitivă, motiv pentru care a fost necesară adoptarea unui act

normativ propriu prescripției extinctive care să delimiteze net cele două instituții juridice. Astfel, dispozițiile din Codul civil constituie izvor de drept civil pentru prescripția extintivă numai în măsura în care, unele dintre ele, nu au fost modificate sau abrogate prin Decretul 167/1958.

Referitor la corelația Decretului nr. 167/1958 cu dispozițiile Codului familiei și cu alte acte normative, arătăm că atât în Codul familiei, cât și în alte acte normative regăsim unele reglementări speciale în materia prescripției extinctive. În Codul familiei, dispoziții speciale regăsim, spre exemplu, în art. 21, art. 52, art. 55, art. 60, în practica judiciară regăsindu-se nenumărate decizii bazate pe aceste texte din Codul familiei.

În ceea ce privește, *legea aplicabilă prescripției extinctive*, subliniem faptul că, în dreptul nostru, prescripția extintivă este o chestiune de fond, iar nu de procedură, astfel încât legea aplicabilă prescripției este legea care guvernează fondul dreptului, iar nu *lex fori*. Această soluție prevăzută, de altfel în art. 147 din Legea nr. 105/1992 privitoare la raporturile de drept internațional privat („Prescripția extintivă a dreptului la acțiune este supusă legii care se aplică dreptului subiectiv însuși) este menținută și de dispozițiile art. 2633 din Noul Cod civil . Prin urmare, în funcție de natura dreptului subiectiv civil primar, legea aplicabilă prescripției poate fi, după caz, *lex personalis*, *lex contractus*, *lex loci delicti commissi*, *lex loci laesionis*, *lex rei sitae*, etc.)

În final, facem precizarea că, în această materie, legea aplicabilă trebuie să fie unică, în sensul că trebuie să se aplice atât prescripției dreptului la acțiunea condamnatorie, cât și prescripției dreptului la aciunea executorie.

Secțiunea a II-a, „Prescripția extintivă în dreptul procesual civil” – în cadrul acestei secțiuni am dezbătut problema noțiunii, reglementării și efectului prescripției extinctive și de asemenea problematica naturii juridice a prescripției dreptului de a cere executarea silită.

Reamintim că prescripția extintivă sau liberatorie este un mod de stingere a dreptului material la acțiune, din cauza neexercitării lui în termenul prevăzut de

lege, caz în care acțiunea va fi respinsă ca prescrisă, fără a se mai intra în fondul pretenției deduse judecății spre a se stabili dacă este sau nu întemeiată. Dacă acțiunea este admisă în fond și reclamantul obține un titlu executoriu în vederea realizării dreptului său recunoscut sau consfințit prin hotărâre judecătorească, el trebuie, tot sub sancțiunea prescripției, să ceară executarea silită într-un alt termen stabilit prin lege. Aceleași considerații care nu permit titularului dreptului subiectiv substanțial să-și exercite dreptul său la acțiune, decât înăuntrul termenului stabilit de lege, își găsesc aplicare și în cazul în care acesta, după obținerea titlului executoriu, nu manifestă diligența necesară pentru a-l pune în executare.

Nici Decretul nr. 167/1958 și nici Codul de procedură civilă nu definesc, *in terminis*, prescripția dreptului de a cere executarea silită ca noțiune juridică. Sediul general al reglementării îl găsim în Cartea a V-a din Codul de procedură civilă - „Despre executarea silită”, dispoziții grupate de legiuitor pe parcursul a șase capitole, iar în ceea ce privește prescripția dreptului de a cere executarea silită, sediul legal este statuat în Cartea a V-a, Capitolul I - „Dispoziții generale”, Secțiunea a VI-a - „Prescripția dreptului de a cere executarea silită”, art. 405-405³ din Codul de procedură civilă.

În ceea ce privește efectul prescripției dreptului de a cere executarea silită observăm dispozițiile art. 405 alin. 3 din Codul de procedură civilă care dispun că: „prin împlinirea termenului de prescripție orice titlu executoriu își pierde puterea executorie”. Spre deosebire de vechea reglementare care prevedea că hotărârea își pierde puterea de lucru judecat, dacă nu a fost executată înăuntrul termenului de prescripție, actualul text vorbește de puterea executorie. Nuanța este foarte importantă, deoarece dacă sub imperiul reglementării anterioare era nevoie să se obțină o nouă hotărâre, dacă dreptul material la acțiune nu se prescrisese, în prezent ar fi nevoie doar de pornirea din nou a procedurii pentru constituirea titlului executoriu, hotărârea, care reprezintă și un înscris autentic, păstrându-și valabilitatea.

Potrivit art. 405 alin. 1 din Codul de procedură civilă, „dreptul de a cere executarea silită se prescrie în termen de 3 ani, dacă legea nu prevede altfel. În cazul titlurilor emise în materia acțiunilor reale imobiliare, termenul de prescripție este de 10 ani”. În viitorul Cod de procedură civilă, termenul de prescripție a executării silite în materia drepturilor reale este stabilit la 5 ani.

Termenul de prescripție de 10 ani vizează numai partea din titlu care reprezintă soluția dată asupra dreptului real imobiliar. Astfel, dacă pe cale accesorie sau incidentală, s-a urmărit valorificarea unor drepturi de creanță, în privința acestora, titlul poate fi pus în executare în cadrul termenului general de prescripție de 3 ani, soluția este aceeași și în cazul cheltuielilor de judecată, a căror valorificare poate fi făcută în termen de 3 ani.

În cea de-a *III-a secțiune*, respectiv *prescripția extinctivă în alte ramuri de drept* am procedat la o succintă prezentare a diferitelor dispoziții care reglementează instituția prescripției în alte ramuri ale dreptului: în dreptul comercial, în dreptul comerțului internațional, în dreptul fiscal, în dreptul procesual fiscal, în dreptul contravențional și de asemenea în dreptul penal.

În *dreptul comercial* există numeroase norme speciale referitoare la prescripția extinctivă, cuprinse în diferite acte normative, dintre care putem aminti: Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale, Legea 85/006 privind procedura insolvenței, Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, etc.

În materie comercială, prescripția extinctivă constă în pierderea dreptului creditorului de a obține o hotărâre judecătorească în temeiul căreia să se poată proceda la executarea silită a obligațiilor, în urma neexercitării acțiunii în justiție în termenul prevăzut de lege. Trebuie să subliniem faptul că în materie comercială instituția prescripției prezintă unele aspecte particulare:

În primul rând, principala trăsătură a termenelor prevăzute în Codul comercial (art.947, 949, 956 C.com.) constă în faptul că ele sunt mai scurte decât termenele prevăzute în Codul civil și chiar în Decretul nr. 167/1958, datorită celerității operațiunilor comerciale;

În al doilea rând, dispozițiile referitoare la prescripția extinctivă prevăzută de Codul comercial se aplică și actelor juridice care au caracter unilateral sau mixt de comerț. Astfel, potrivit art. 945 C. com. : „acțiunile derivând din acte care sunt comerciale chiar numai pentru una din părți, se prescriu pentru toate părțile contractante, în conformitate cu dispozițiile legii comerciale”;

În al treilea rând, Codul comercial conține reglementări speciale în privința începerii cursului prescripției pentru unele operațiuni comerciale (art.942, 952 și 953 C. com.);

De „*lege ferenda*” se impune revizuirea tuturor aspectelor prescripției extinctive în materie comercială care să vizeze expres: domeniul de aplicare, termenele, prescripția dreptului la acțiune în sens material, prescripția dreptului la acțiune în sens procesual, suspendarea și întreruperea cursului prescripției.

În raporturile comerciale internaționale, care sunt eminentement patrimoniale, prescripția extinctivă este o instituție juridică indispensabilă, fiind unanim recunoscută și reglementată nu numai prin norme interne, cât și prin norme internaționale cu caracter material sau conflictual. Prescripția extinctivă poate fi supusă, în funcție de trimiterea pe care o face norma conflictuală, aplicabilă în speță și determinată conform art. 147 din Legea nr. 105/1992, fie dreptului român (în speță dreptului civil), fie unui sistem de drept străin, care se vor aplica, în ambele cazuri, cu titlu de *lex causae*.

Precizăm că, atunci când în speță este incidentă o convenție internațională, aceasta se va aplica cu prioritate față de orice sistem de drept intern. În dreptul nostru, o astfel de convenție face parte din dreptul intern (art.11 alin.2 din Constituție) și va întruni toate caracteristicile unei legi speciale (or, *specialia generalibus derogant*).

Spre deosebire de raporturile juridice interne (civile și comerciale), unde prevederile Decretului 167/1958 sunt aplicate cu cea mai mare severitate, în relațiile comerciale internaționale prescripția extinctivă rămâne guvernată de principiul disponibilității, în temeiul acestui principiu, părțile putând supune

prescripția extinctivă, în mod indirect, adică prin referire la o lege străină ori la principiile echității, unui alt regim juridic decât cel prevăzut de Decretul nr. 167/1958.

Prescripția extinctivă în materia *dreptului fiscal* reprezintă stingerea dreptului subiectiv fiscal, respectiv a creanței fiscale de orice fel, din cauza nevalorificării lui în termenul prevăzut de lege. Sediul reglementării îl regăsim în Codul de procedură fiscală care dezbate în două capitole distincte : prescripția dreptului de a stabili obligații fiscale și prescripția dreptului de a cere executarea silită.

O particularitate a prescripției extinctive în această ramură a dreptului, care se cere a fi subliniată, este aceea că deși termenul general de prescripție este de 3 ani, acest termen în materie fiscală este de 5 ani, cu excepția cazurilor în care se dispune altfel (legea dispune altfel de exemplu, în caz de infracțiuni fiscale-evaziunea fiscală, când termenul este de 10 ani).

În afara prescripției de drept material, în legislația fiscală este reglementată și prescripția de *drept procesual fiscal* și anume prescripția dreptului de a cere executarea silită a titlurilor executorii emise pentru creanțele fiscale scadente și neachitate de bună voie.

Astfel, dreptul statului de a executa silit titlul de creanță fiscală având ca obiect patrimonial sumele datorate bugetului de stat se stinge prin prescripție, dacă nu a fost exercitat în termenul prevăzut de lege. Împlinirea termenului de prescripție a obligației fiscale duce la stingerea dreptului statului de a urmări încasarea veniturilor bugetare.

Sediul reglementării prescripției extinctive în dreptul procesual fiscal îl regăsim tot în dispozițiile Codului de procedură fiscală, în art.131-135.

Prescripția extinctivă în *materie contravențională*, respectiv prescripția executării sancțiunilor contravenționale reprezintă acea cauză care înlătură răspunderea contravențională, ca urmare a nesancționării contravenientului în termenul stabilit de lege.

Sediul reglementării contravențiilor îl regăsim în O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată prin Legea 180/2002.

Ca stare de fapt producătoare de consecințe juridice, prescripția extinctivă apare și în *domeniul dreptului penal*, ca o cauză care înlătură incidența legii penale, făcând să înceteze raportul penal de conflict (de răspundere penală), dacă acesta n-a fost în întregime soluționat într-un anumit interval de timp, fie sub aspectul tragerii la răspundere și sancționării infractorului printr-o hotărâre penală definitivă, fie sub aspectul executării în întregime a pedepsei aplicate. Precizăm faptul că prescripția penală este reglementată în Capitolul II al titlului VII al părții generale a Codului penal (art.121-130) și îmbracă două forme : prescripția răspunderii penale și prescripția executării pedepsei.

Capitolul III, denumit „**Domeniul prescripției extinctive**”, cuprinde la rândul său șase secțiuni, după cum urmează :

Secțiunea I, „**Noțiunea și determinarea domeniului prescripției extinctive** ” stabilește care este câmpul în care acționează prescripția extinctivă, respectiv sfera drepturilor subiective ale căror drepturi la acțiune cad sub incidența normelor care reglementează această instituție.

Secțiunea a II-a, „**Domeniul prescripției extinctive în cadrul drepturilor de creanță**” precizează faptul că, de principiu, drepturile de creanță, respectiv acele drepturi subiective patrimoniale în virtutea cărora subiectul activ, denumit creditor, poate pretinde subiectului pasiv, denumit debitor, să dea, să facă sau să nu facă ceva, sunt supuse prescripției extinctive. Acest lucru rezultă din prevederile art. 1 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958 coroborate cu prevederile art. 22 din același decret, precum și din dispozițiile cuprinse în alte acte normative. O altfel de soluție se justifică, întrucât prescripția extinctivă asigură stabilitatea și certitudinea necesară în raporturile juridice civile, nimeni neputând fi legat juridic nelimitat. Astfel, deși titularul dreptului subiectiv pierde, prin efectul prescripției extinctive, posibilitatea de a obține, prin constrângere, executarea obligației corelative, el poate totuși să primească prestația dacă aceasta este

executată voluntar de către debitor. Pe de altă parte, potrivit art. 20 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958: debitorul care a executat obligația după ce dreptul la acțiune al creditorului s-a prescris, nu are dreptul să ceară înapoierea prestației, chiar dacă la data executării nu știa că termenul prescripției era împlinit.

Drepturile de creanță sunt nelimitate, ceea ce face ca aplicațiile în materie să fie dintre cele mai numeroase, grație principiului libertății contractuale care lasă deschisă calea subiectelor de drept să încheie diverse raporturi juridice civile. Amintim, cu titlu exemplificativ numai câteva dintre aplicațiile principiului prescriptibilității acțiunilor personale care însoțesc (ocrotesc) drepturile de creanță: acțiunea oblică (art. 974C.civ.), acțiunea revocatorie (art.975C.civ.), cererea de executare a unui antecontract de vânzare-cumpărare, cererea în restituirea îmbogățirii fără justă cauză, etc.

Secțiunea a III-a, „Prescripția extinctivă în domeniul drepturilor reale” tratează regula imprescriptibilității acestei categorii de drepturi, precizând totodată care sunt clasificările pe care le cunosc drepturile reale și modul în care acționează această instituție asupra acestora.

Astfel, în privința drepturilor reale principale reținem că potrivit prevederilor art. 21 din Decretul 167/1958, dispozițiile acestui decret nu se aplică dreptului la acțiune privitor la dreptul de proprietate, uzufruct, uz, abitație, servitute și superficie.

Dispozițiile art. 21 nu duc însă la concluzia că la drepturile arătate mai sus nu s-ar aplica prescripția extinctivă, doar că acestor drepturi nu le sunt incidente prevederile referitoare la prescripția cuprinsă în Decretul nr. 167/1958, ci prevederile Codului civil referitoare la această instituție.

De asemenea, în cadrul acestei secțiuni am arătat modul în care operează prescripția asupra drepturilor reale accesorii (gajul, ipoteca, privilegiile speciale și într-o anumită măsură dreptul de retenție), regimul prescriptibilității acțiunilor prin care se realizează protecția acestora (acțiunea ipotecară, acțiunea în revendicare a creditorului gajist), fiind în principiu subordonat prescriptibilității sau imprescriptibilității drepturilor de creanță principale.

Secțiunea a IV-a, „Domeniul prescripției extinctive în cadrul drepturilor intelectuale”, tratează problematica imprescriptibilității dreptului la acțiune privitor la drepturile intelectuale, acestea fiind acele drepturi rezultate în urma activității intelectuale desfășurate în domeniul industrial, științific, literar sau artistic, și anume: opere literare, artistice și științifice, interpretări artistice, programe și emisiuni de radio și televiziune, invenții în toate domeniile activității umane, descoperiri științifice, desene și modele industriale, etc.

Secțiunea a V-a, „Domeniul prescripției extinctive în cadrul drepturilor personalității” consacră principiul imprescriptibilității dreptului la acțiune privind drepturile personalității, precizând că acestea fac parte din marea categorie a drepturilor personale nepatrimoniale, referindu-se în principal la ocrotirea caracteristicilor fizice și morale ale ființei umane, la personalitatea sau individualitatea acesteia.

Secțiunea a VI-a, „Probleme speciale privind domeniul prescripției extinctive- cu toate că , regula generală, așa cum am putut observa în secțiunile precedente este cea a prescriptibilității drepturilor reale și a drepturilor de creanță și a imprescriptibilității drepturilor personale nepatrimoniale, excepțiile fiind de strictă interpretare și aplicare în ambele categorii amintite, în practica judiciară se disting și unele situații juridice ce ridică probleme speciale sub aspectul prescriptibilității. Astfel de situații sunt următoarele :

- situația libertăților sau a facultăților civile;
- apărarea dreptului subiectiv civil pe calea excepției;
- prescripția extinctivă și nulitatea actului juridic civil;
- acțiunea în constatare;
- acțiunile mixte și dualitatea de acțiuni;
- acțiunea în repararea unei daune morale;
- acțiunea în „restituire” a prestațiilor executate în baza unui act juridic anulat;
- acțiunea privind un drept potestativ sau drept secundar;
- situația drepturilor eventuale;
- acțiunile în materie de carte funciară;
- prescripția extinctivă în materie succesorală.

Capitolul IV, intitulat „**Termenele de prescripție extinctivă**” se împarte în 3 secțiuni, astfel :

Secțiunea I, „**Noțiuni generale**” dezbate problematica noțiunii termenului de prescripție extinctivă, respectiv definiția acestuia și caracterul legal al termenului de prescripție extinctivă, precum și clasificarea acestor termene.

Prin urmare, intervalul de timp stabilit de lege înăuntrul căruia dreptul de acțiune în sens material trebuie exercitat sub sancțiunea pierderii lui, constituie ceea ce se cheamă *termenul de prescripție extinctivă*.

De lege lata, există destul de numeroase termene de prescripție, instituite de legiuitor, însă multe din ele sunt inutile, în condițiile existenței unui termen general de prescripție de 3 ani suficient de lung pentru a asigura o protecție reală a intereselor aflate în divergență: pe de o parte interesul titularului de a avea un timp suficient de lung pentru a acționa în mod efectiv, iar pe de altă parte, interesul celui în favoarea căruia curge prescripția de a nu fi expus un timp prea îndelungat unor pretenții socotite de el ca nefondate ori demult uitate.

Secțiunea a II-a, „**Termenele generale de prescripție extinctivă**” stabilește că prin termen general de prescripție extinctivă înțelegem acel termen care este aplicabil tuturor acțiunilor prescriptibile, chiar și acelor pentru care legea nu prevede un anumit termen și ori de câte ori nu-și găsește aplicarea un termen special într-un anumit caz concret.

Analizând dispozițiile din Noul Cod civil observăm că legiuitorul prevede în continuare termenul general de 3 ani, dar instituie în același timp și termene de 10 ani, de 2 ani, de 1 an. Astfel, potrivit art. 2517 din Noul Cod civil : „ termenul prescripției este de 3 ani, dacă legea nu prevede un alt termen”.

Secțiunea a III-a, „**Termenele speciale de prescripție extinctivă**”- termenele speciale de prescripție extinctivă sunt acele termene stabilite pentru anumite categorii de acțiuni sau numai pentru anumite acțiuni prevăzute în chiar Decretul nr. 167/1958 sau în alte acte normative, care derogă de la termenele generale.

Capitolul V, ce poartă denumirea de „**Cursul prescripției extinctive**”, cuprinde la rândul său 5 secțiuni, după cum urmează :

Secțiunea I, „**Începutul prescripției extinctive**” consacră regula generală privind începutul prescripției extinctive, având ca obiect dreptul la acțiune, și anume aceea că prescripția începe să curgă la data nașterii dreptului material la acțiune. Această regulă (generală) își găsește aplicarea practică ori de câte ori nu se aplică o regulă specială, stabilită pentru un anumit caz particular. Noul Cod

civil în art. 2523, stabilește că: *prescripția începe să curgă de la data când titularul dreptului la acțiune a cunoscut sau, după împrejurări, trebuia să cunoască*. Observăm că legiuitorul a sesizat necesitatea formulării unui criteriu subiectiv în materia analizată, fiind instituit în acest sens expres un text de lege care a înlăturat criticile formulate cu privire la criteriul obiectiv existent în Decretul nr. 167/1958 care se referă la „*data nașterii dreptului la acțiune*”.

Datorită varietății situațiilor juridice ce apar în practică sub aspectul nașterii dreptului material la acțiune, cât și datorită multitudinii drepturilor subiective civile, legiuitorul a simțit nevoia de a institui pe lângă regula generală cu privire la începutul prescripției extinctive și alte reguli care au menirea să completeze și să precizeze regula generală.

Prin urmare, se reține că dacă dispozițiile art. 7 alin. 1 din Decretul nr. 167/1958 consacră regula generală în materia începerii prescripției extinctive, norma respectivă având un caracter general, celelalte texte consacră reguli speciale privind începutul prescripției extinctive. Regulile speciale vor trebui aplicate, însă numai situațiilor pentru care acestea au fost instituite, nefiind permisă extinderea aplicării lor și la alte cazuri.

Pornind de la prevederile din Decretul nr. 167/1958, trebuie reținută următoarea enumerare a situațiilor care constituie reguli speciale privind începutul prescripției extinctive:

- dreptul subiectiv civil pur și simplu;
- dreptul subiectiv civil afectat de un termen suspensiv sau o condiție suspensivă;
- răspunderea civilă pentru fapta ilicită și situații asemănătoare;
- acțiunea în anulare;
- răspunderea pentru viciile lucrului, lucrării sau construcției;
- ipoteza obligațiilor cu executare succesivă;
- și alte situații speciale.

Secțiunea a II-a, „Suspendarea prescripției extinctive” face vorbire despre instituția suspendării prescripției, fiind definită ca: *acea modificare a cursului prescripției care constă în oprirea, de drept, a curgerii termenului de prescripție pe timpul cât durează situațiile, limitativ prevăzute de lege, care îl pun în imposibilitate de a acționa pe titularul dreptului la acțiune*.

Instituția analizată – suspendarea prescripției extinctive – este reglementată în Decretul nr. 167/1958 în art. 13, 14 și 15, în Codul civil, precum, și în alte acte normative.

Art. 13 și 14 din Decretul nr. 167/1958 reglementează cauzele de suspendare, iar art. 15 din același decret se referă la efectele suspendării prescripției extinctive.

Codul civil prevede în art. 1875: „că prescripția curge în contra oricărei persoane care n-ar putea invoca o excepție anume stabilită prin lege”.

În Noul Cod civil suspendarea prescripției extinctive este reglementată în Secțiunea a 2-a din Capitolul III – „Cursul prescripției extinctive”, respectiv art. 2532-2536. Alături de cazurile de suspendare deja cunoscute și devenite astfel tradiționale, Noul Cod civil consacră și alte cazuri, a căror utilitate practică este incontestabilă. Este vorba mai ales de ipoteza negocierilor purtate în scopul rezolvării pe cale amiabilă a neînțelegerilor dintre părți (art. 2532 pct.6) ori aceea a unei proceduri prealabile legale ori administrative în vederea soluționării pe cale extrajudiciară a litigiului (art.2532 pct.7).

Decretul nr. 167/1958 enumeră nu numai cauzele de suspendare a prescripției, ci determină și efectele pe care le produce suspendarea. Astfel, așa cum rezultă din dispozițiile art. 15 din Decretul nr. 167/1958: după încetarea suspendării, prescripția își reia cursul, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare.

Art. 15 alin. 2 din Decretul 167/1958 instituie un efect special al suspendării prescripției extinctive în sensul în care prescripția nu se va îndeplini totuși înainte de expirarea unui termen de 6 luni, socotit de la data încetării cauzei de suspendare, cu excepția prescripțiilor mai scurte de 6 luni care nu se vor împlini decât după expirarea unui termen de 1 lună de la suspendare.

Noul Cod civil păstrează soluția instituită prin Decretul nr. 167/1958 sub aspectul efectelor suspendării cursului prescripției extinctive, suplimentar însă în art. 2535 reglementează instituția beneficiului suspendării prescripției. Astfel, *suspendarea prescripției poate fi invocată numai de către partea care a fost împiedicată să facă acte de întrerupere*, afară de cazul în care prin lege se dispune altfel. Însă, art. 2536 din Noul Cod civil instituie extinderea efectului suspensiv stabilind că suspendarea prescripției față de debitorul principal ori față de fidejutor produce efecte în privința amândurora.

Secțiunea a III-a, „Întreruperea prescripției extinctive” stabilește că întreruperea prescripției extinctive reprezintă acea modificare a cursului prescripției care constă în ștergerea prescripției începute înainte de ivirea unei cauze întreruptive și începerea unei prescripții extinctive noi.

De lege lata, întreruperea prescripției extinctive este reglementată în principal în art. 16-17 din Decretul nr. 167/1958.

În Noul Cod civil, au fost prevăzute noi cazuri de întrerupere (punerea în întârziere a debitorului), iar plângerea penală adresată organelor de urmărire penală, asimilată în prezent cererii de chemare în judecată, a fost reglementată drept cauză distinctă de întrerupere a prescripției. Totodată, s-a reglementat situația în care, din motive formale, cererea de chemare în judecată, fără a fi judecată pe fond, este însă respinsă ori anulată. În acest din urmă caz, dacă

reclamantul din cererea inițială, în termen de șase luni de la data când hotărârea de respingere sau de anulare a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă prin cererea inițială, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă în fond (art.2539 alin.2).

Amintim totodată că în prezent art. 405² și urm. din Codul de procedură civilă reglementează întreruperea prescripției dreptului de a începe executarea silită.

Întreruperea prescripției este justificată de împrejurări legate de încetarea stării de pasivitate a titularului dreptului la acțiune și încetarea debitorului de a se împotrivi executării obligației sale. Aceste două premize fac ca prescripția extinctivă să nu mai producă efecte.

Secțiunea a IV-a, „Împlinirea prescripției extinctive”

Prin împlinirea prescripției extinctive se înțelege stabilirea, determinarea, cunoașterea momentului la care expiră termenul de prescripție. Această operațiune implică un calcul, care presupune cunoașterea următoarelor elemente:

- termenul de prescripție extinctivă aplicabil în cazul concret;
- începutul acestui termen;
- dacă a intervenit sau nu vreo cauză de suspendare sau de întrerupere a prescripției;
- regulile în funcție de care se calculează prescripția ;

În principiu, potrivit regulilor în vigoare, prescripția se calculează pe zile, nu pe ore (art.1887 C. civ.) Prin urmare ziua în cursul căreia prescripția începe nu intră în acel calcul.

Însă, potrivit art. 1889 din Codul civil în vigoare, prescripția nu se socotește împlinită, decât după împlinirea celei de pe urmă zile a termenului stabilit prin lege. Aceasta înseamnă că ziua în care prescripția s-a împlinit intră în calcul.

Acest sistem de calcul se numește intermediar, deoarece nu se ia în calcul prima zi în care prescripția începe să curgă, însă se socotește ziua în care prescripția urmează să se îplinească.

Cât privește modul de calcul al termenului de prescripție extinctivă stabilit pe ani sau pe luni, trebuie să se recurgă la dispozițiile înscrise în art. 100 alin. 3 și 4 C. proc. civ.

Așadar, termenul stabilit pe ani sau pe luni se va împlini în ziua corespunzătoare (zilei în care a început termenul să curgă) din ultimul an sau din ultima lună; dacă ultima lună nu are o zi corespunzătoare, termenul se socotește împlinit în ultima zi a acestei luni.

Art. 101 alin. 4 C. proc. civ. dispune astfel că termenul care, începând la 29, 30 sau 31 ale lunii, se sfârșește într-o lună care nu are o asemenea zi, se va socoti împlinit în ziua cea din urmă a lunii.

În fine, alin. 5 al art. 101 C. proc. civ. prevede că termenul care se sfârșește într-o zi de sărbătoare legală, sau când serviciul este suspendat, se va prelungi până la sfârșitul primei zile de lucru următoare. De amintit este și textul art. 104 C. proc. Civ., care prevede că actele de procedură trimise prin poștă instanțelor judecătorești se socotesc îndeplinite în termen dacă au fost predate recomandat la oficiul poștal înainte de împlinirea lui.

Secțiunea a V-a, „Repunerea în termenul de prescripție”

Repunerea în termen reprezintă beneficiul acordat de lege titularului dreptului la acțiune care, din motive temeinice, nu a putut declanșa acțiunea înăuntrul termenului de prescripție, astfel că organul de jurisdicție este îndreptățit să soluționeze, în fond, cererea de chemare în judecată, deși a fost introdusă după împlinirea termenului de prescripție.

Astfel, repunerea în termen reprezintă un beneficiu, dar în același timp constituie și o piedică în calea producerii efectelor prescripției. Ea conferă prescripției un caracter real, adică de a nu produce efect sancționator ori de câte ori titularul dreptului la acțiune nu este în culpă.

Repunerea în termenul de prescripție extinctivă este consacrată, cu caracter general, de art. 19 din Decretul nr. 167/1958, potrivit căruia: „instanța judecătorească sau organul arbitral poate, în cazul în care constată ca fiind temeinic justificate cauzele pentru care termenul de prescripție a fost depășit, să dispună chiar din oficiu judecarea sau rezolvarea acțiunii. Cererea de repunere în termen va putea fi făcută numai în termen de o lună de la încetarea cauzelor care justifică depășirea termenului de prescripție”. Instituția repunerii în termen introdusă prin Decretul nr. 167/1958, s-a dovedit a fi utilă, astfel încât a fost menținută de Noul Cod civil (art.2523), suprimându-se doar dreptul organului de jurisdicție de a dispune repunerea în termen din oficiu.

Spre deosebire de cauzele de suspendare și de întrerupere ale prescripției extinctive, care sunt indicate expres și limitativ de lege, cauzele de repunere în termen nu sunt menționate de lege fiind lăsate la libera apreciere a organului de jurisdicție căruia i se solicită sau care dispune din oficiu repunerea în termen. Această libertate apare însă îngrădită prin folosirea de către textul legal a calificării „*temeinice*” raportată la noțiunea de „*cauze justificative*”, menite să restrângă sfera de aplicare a instituției și să atragă atenția asupra caracterului ei excepțional.

Capitolul VI, „Efectele prescripției extinctive” cuprinde 4 secțiuni, astfel :

Secțiunea I, „Aspecte generale”

În principiu, prescripția stinge doar dreptul la acțiune în sens material, iar nu însuși dreptul subiectiv, concluzia rezultând din interpretarea prevederilor art. 20 alin.1 din Decretul nr. 167/1958 și de art.1092 alin. 2 din Codul civil, astfel încât dreptul subiectiv devine un drept imperfect fiind privat de protecția acțiunii.

Secțiunea a II-a, „Principiile efectului prescripției extinctive”

Stingerea dreptului la acțiune în sens material reprezintă efectul prescripției extinctive care este cărmuit de două principii:

- art. 1 alin. 2 din Decretul nr. 167/1958 conturează primul principiu, stabilind că odată cu stingerea dreptului la acțiune privind un drept principal se stinge și dreptul la acțiune privind accesorii;

- al doilea principiu pe care îl reținem rezultă din art. 12 din decretul nr. 167/1958 care arată că: „în cazul când un debitor este obligat la prestațiuni succesive, dreptul la acțiune cu privire la fiecare din aceste prestațiuni se stinge printr-o prescripție deosebită”.

Secțiunea a III-a, „Modul de operare în materie de prescripție extinctivă”

Un prim text de lege care trebuie amintit este art. 1841 din Codul civil în vigoare, care prevede că: „în materie civilă, judecătorii nu pot aplica prescripția dacă cel interesat nu va fi invocat acest mijloc”.

Și în Noul Cod civil, în art.2512, cât privește efectul prescripției extinctive, stingerea dreptului material la acțiune nu poate fi invocată din oficiu de către organul de jurisdicție, ci numai de către partea interesată, în acord cu dispozițiile actuale din Codul civil.

Secțiunea a IV-a, „Mijloacele juridice de valorificare a prescripției extinctive”

Ca regulă, prescripția extinctivă poate fi opusă pe cale de excepție formulată de către cel în folosul căruia curge prescripția. Excepția este de ordine publică, este o excepție de fond, absolută și dirimantă. Vorbim despre o excepție de drept material, substanțial, nu de drept procesual, întrucât are ca obiect un drept subiectiv civil, nu un drept procesual născut în cursul procesului.

Dacă excepția este admisă, instanța (sau tribunalul arbitral) va respinge acțiunea ca prescrisă.

Instituția prescripției extinctive, dintre toate instituțiile de drept civil, este „cea mai utilă ordinii sociale”, deoarece este destinată să asigure înlăturarea incertitudinii din circuitul civil și să permită așa-numita „adecvare a dreptului la fapte”, având o importanță de necontestat în toate ramurile dreptului.

